

dr hab. Marcin Kopczyński, prof. uczelni  
Wydział Kompozycji, Teorii Muzyki i Reżyserii Dźwięku  
Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy

adres:  
telefon:  
e-mail:

Inowrocław, 2026.01.05

**Recenzja pracy doktorskiej  
w postępowaniu o nadanie  
mgr Adamowi Józefowi Diesnerowi  
stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej sztuki muzyczne**

**Zlecniodawca recenzji:**

Rada Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej w Gdańsku na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. Poz. 478 z późn. zmianami).

**Praca doktorska – dzieło artystyczne – *Symfonia Piaśnicka* na mezzosopran, recytatora, chór i orkiestrę symfoniczną**

*Symfonia Piaśnicka*, zaplanowana na ca 36' w partyturze, a trwająca ponad 34' w wykonaniu, powstawała w ramach studiów doktoranckich Adama Diesnera. Kompozytor zastosował w utworze rozbudowaną obsadę wykonawczą:  
2 flety, 2 klarnety in Bb, klarnet basowy in Bb, 2 fagoty, kontrafagot;  
2 waltornie in F, 2 trąbki in Bb, 2 puzony;  
perkusja - 4 wykonawców - temple block, raganella, talerz wiszący, czynele, werbel, tam-tam, wielki bęben, dzwony rurowe, kotły;  
recytator, mezzosopran solo, 4-głosowy chór mieszany;  
skrzypce I, skrzypce II, altówki, wiolonczele, kontrabasy

Wykonawcami pierwszej prezentacji dzieła w 2025 r. w Gdańsku byli: Małgorzata Walewska – mezzosopran, Mirosław Baka – recytator, Akademicki Chór Uniwersytetu Gdańskiego (przygotowanie: M. Tomczak, A. Majda), Bałtycka Filharmonia Młodych, Sylwia Janiak-Kobylińska – dyrygent. To wykonanie, pełne ekspresji i zaangażowania młodych wykonawców, zostało dołączone do dokumentacji.

Narracja muzyczna *Symfonii Piaśnickiej* kształtuje się według przebiegu formy odcinkowej. Forma taka sprzyja wydobyciu wymowy tekstu biblijnego, użytego w kompozycji. Charakter utworu – zdaniem Kompozytora - "tworzy warstwa muzyczna, tekstowa i symboliczna, budująca "system wzajemnych odniesień".

Jak pisze Adam Diesner - "Narracja tekstu była bezpośrednim kryterium podziału makroformy *Symfonii Piaśnickiej* na cztery główne", ale złożone z kilku odcinków (segmentów) części. „Wersy 1-4 stanowiące pierwszą część utworu są swoistym wprowadzeniem, w którym prorok opisuje krajobraz doliny wypełnionej kośćmi, a Bóg przemawia do niego, by pouczył owe kości, by wsłuchały się w słowa Pana.” Część ta jest refleksyjna, melancholijna, liryczna, chwilami przejmująco statyczna. Przywołuje nastrój miejsca hitlerowskiej zbrodni, które odwiedził Kompozytor, nawiązuje charakterem do ascetycznego wyrazu *Epitafium katyńskiego* Andrzeja Panufnika, omawianego przez Doktoranta w I rozdziale dysertacji jak jedna z tych kompozycji, które były muzycznymi inspiracjami w rozwoju twórczym Autora i miały wpływ na kształt artystyczny *Symfonii*.

II część *Symfonii* jest bardziej zróżnicowana, w przeważającej części dramatyczna, zmienna agogicznie, pełna niepokoju i atmosfery zagrożenia. Akcja muzyczna rozgrywa się szybko, występują też epizody w tempach umiarkowanych. Z jednej strony charakter muzyki, nawiązujący do *Pasji wg św. Łukasza* i oratorium *Dies irae* Krzysztofa Pendereckiego czy kantaty *Ocalały z Warszawy* Arnolda Schonberga (partie chóru i narratora, niektóre fragmenty partii orkiestry), przywołuje nastrój zagrożenia okrucieństwami i zbrodniami wojny, z drugiej strony – pewne elementy instrumentacji kojarzą się z klekotem kości, które zaczynają się poruszać. Według słów Doktoranta - „Początek części II. przypada na wers 5 i 6 [tekstu], który jest pierwszym momentem, w którym to Bóg zwraca się do wyschłych kości”, które mają się ponownie scalić w ciała pomordowanych.

„Po Boskim tchnieniu słowa, prorocze wezwanie w wersie 7 skierowane do wyschłych kości inicjuje proces biologicznej reanimacji, stanowiący inaugurację części III.” - pisze Kompozytor „Prorok zwraca się do kości, a te zaczynają ożywać

w sensie biologicznym, jednak nadal pozbawione są ducha.” Początek części III nieodparcie kojarzy się ze stopniowym ożywianiem. Muzyka, niezwykle liryczna i z wrażliwością zinstrumentowana, tworzy przejmujący nastrój. Stopniowo – aż do wejścia partii mezzosopranu - staje się coraz bardziej dramatyczna. Wraz ze śpiewem solistki powraca liryzm i niepokojąca melancholia. Muzyka tej części (podobnie jak początkowe ogniwo) odwołuje się do neoromantycznych fragmentów symfonii Szostakowicza (choćby przywoływanej przez Autora *Symfonii XIII* tego twórcy) czy oratoriów i symfonii Pendereckiego. Dramatyzm muzyki III części wzrasta wraz z wejściem chóru i osiąga potężną kulminację po wejściu partii narratora, po czym muzyka stopniowo wycisza się, nabiera liryzmu i delikatności w momencie wejścia sola skrzypiec i partii chóru w języku kaszubskim.

Rozpoczyna się część IV, początkowo marszowa, nieco groteskowa, budząca niepokój i mieszane odczucia estetyczne. Wraz z wejściem partii chóru następują budujące dramaturgię komplikacje rytmiki i nałożenia różnych stylistycznie elementów, do gęstego brzmienia dochodzi też dramatyczna partia mezzosopranu i polifonizująca partia instrumentów smyczkowych. Nałożenia różnych elementów i zagęszczanie ruchu tworzy długofalowe narastanie kulminacji, która znajduje rozładowanie w końcowym akordzie durowym. Kompozytor w dysertacji użył tu trafnego określenia - „przebieg o charakterze wielowątkowym, przypominający narracyjne strategie filmowe: fragmentacja i równoległe prowadzenie wątków”. Zwieńczenie finałowej części *Symfonii Piaśnickiej* jest zobrazowaniem Ducha Bożego, który ożywił przebudzone kości.

Partytura *Symfonii* jest sporządzona czytelnie i profesjonalnie, zawiera wszystkie potrzebne objaśnienia, jasne i logiczne są oznaczenia tempa, charakteru oraz określenia artykulacyjne.

## **Rozprawa doktorska**

Drugą część pracy doktorskiej Adama Diesnera stanowi rozprawa pod tytułem *Symfonia Piaśnicka na mezzosopran, recytatora, chór i orkiestrę symfoniczną w kontekście pamięci ludobójstwa utrwalonej w muzyce XX i XXI wieku*.

Rozprawa doktorska składa się ze wstępu, dwóch rozbudowanych rozdziałów z podrozdziałami oraz zakończenia.

Kompozytor dokonał w rozprawie analizy *Symfonii Piaśnickiej*, stworzonej dla upamiętnienia ofiar zbrodni w Lasach Piaśnickich, jednego z największych miejsc

masowej eksterminacji ludności polskiej w latach 1939–1940.

W rozdziale I Doktorant nakreślił historyczne tło tych wstrząsających wydarzeń, opowiedział o kształtowaniu "społeczno-kulturowej pamięci o Ofiarach, która była przez dziesięciolecia ograniczona do lokalnych środowisk oraz Kościoła katolickiego."

II podrozdział Adam Diesner poświęcił "estetyce pamięci w muzyce współczesnej", scharakteryzował środki techniki kompozytorskiej i środki ekspresji stosowane przez kompozytorów podejmujących tematykę zbrodni i traumy wojennej. Przedstawił jako przykłady dzieła Luigiego Nono, Krzysztofa Pendereckiego, Dmitrija Szostakowicza, Andrzeja Panufnika i Tigrana Mansuriana, "charakteryzując ich kontekst historyczny, inspiracje, techniki kompozytorskie i recepcję." Są to utwory, których oddziaływanie możemy dostrzec i usłyszeć w partyturze *Symfonii*.

Celem rozprawy było dla Autora "ukazanie *Symfonii Piaśnickiej* jako kompozycji osadzonej w szerokim kontekście kulturowym, historycznym i artystycznym oraz wskazanie jej miejsca w tradycji muzycznych reprezentacji pamięci XX i XXI wieku." Temu jest poświęcony obszerny II rozdział dysertacji.

Autor dokonał charakterystyki i analizy procesu powstania utworu oraz jego warstwy tekstowej, zaczerpniętej z fragmentów Księgi Ezechiela.

W dysertacji jest też analiza formy, instrumentacji i przebiegu dramaturgii czterech części symfonii. Pan Diesner omówił "zależności pomiędzy treścią tekstu, technikami kompozytorskimi, kolorystyką brzmieniową a funkcją symboliczną poszczególnych segmentów dzieła."

Dyplomant wykorzystał "analizę muzykologiczną, interpretację tekstów kultury, badania nad pamięcią zbiorową oraz studia historyczne dotyczące zbrodni pomorskiej." Wnioski po napisaniu rozprawy wskazują – zdaniem Kompozytora - "że muzyka może pełnić rolę nośnika pamięci o traumatycznych wydarzeniach nie tylko poprzez programowość, lecz także poprzez świadomie kształtowaną przestrzeń brzmieniową, narrację, symbolikę i intertekstualność."

Na końcu rozprawy Adam Diesner zamieścił zakończenie – podsumowanie oraz bibliografię i spis przykładów oraz fotografii. Rozprawa doktorska jest też

przedstawiona w wersji angielskiej. Do dokumentacji dołączone są też streszczenia w obu językach.

Rozprawa doktorska jest bardzo interesująca, jej język świadczy o kulturze, inteligencji, wrażliwości i fachowej wiedzy Doktoranta. Tekst ma nie tylko walory pracy naukowej, lecz jest przystępny dla czytającego "jak dobra książka". Analizy kompozycji są profesjonalne, szczególną uwagę zwraca napisany pięknym językiem literackim rozdział o historii zbrodni piaśnickiej. Gdyby praca miała być publikowana, warto zwrócić uwagę i poprawić niekonsekwentne użycie akapitów i literówkę w tytule II części *Symfonii* w partyturze na stronie 25. Nie znalazłem też roku ukończenia *Symfonii*, zapisanego w partyturze.

Poprzez indywidualną syntezę bądź mozaikowe nałożenie na siebie (zwłaszcza w części IV) różnych elementów stylistycznych oraz XX-wiecznych i tradycyjnych elementów technik kompozytorskich *Symfonia Piaśnicka* może być uznana za oryginalne rozwiązanie artystyczne "poprzez połączenie współczesnego języka muzycznego z funkcją upamiętnienia, tworząc dzieło, w którym warstwa artystyczna i etyczna wzajemnie się dopełniają." Możemy uznać, że ta kompozycja należy do linii rozwojowej utworów muzycznych XX i XXI wieku, poświęconych ofiarom wojen i zbrodni wojennych, które są – jak napisał Doktorant - "nośnikiem pamięci równie silnym jak słowo czy obraz, a zarazem formą artystycznego sprzeciwu wobec zapomnienia."

## Konkluzja

Na podstawie przeanalizowania przedstawionej kompozycji *Symfonia Piaśnicka* oraz rozprawy doktorskiej pt. *Symfonia Piaśnicka na mezzosopran, recytatora, chór i orkiestrę symfoniczną w kontekście pamięci ludobójstwa utrwalonej w muzyce XX i XXI wieku* stwierdzam, że **praca doktorska pana Adama Józefa Diesnera jest „oryginalnym dokonaniem artystycznym” i spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. Poz. 1571 ze zm.).**

Marcin Kopczyński

